4. Ingersoll B., Lalonde K. The impact of Reciprocal Imitation Training on teaching imitation and increasing spontaneous language in young children with Autism Spectrum Disorder. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*. 2010. Vol. 53, №4. P. 1082–1099.

5. Meltzoff A. N., Moore M. K. Explaining motor imitation: Early findings and new directions. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 1997. Vol. 18, №2. P. 179–198.

6. Stone W. L., Ousley O. Y., Hogan K. L. Nonverbal communication skills in toddlers with Autism Spectrum Disorders: A prospective study. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 1997. Vol. 27, №5. P. 573–587.

7. Toth K., Munson J., Meltzoff A. N., Dawson G. Early social and motor imitation skills in children with Autism Spectrum Disorder: A longitudinal study of development and predictive validity. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2006. Vol. 36, №2. P. 173–189.

8. Williams J. H. G., Whiten A., Singh T. A systematic review of motor imitation deficits in autism. *The Review of Education, Art, and Science*. 2004. Vol. 1, №2. P. 163–181.

К. Ю. Бойчук, м. Київ
kyboichuk.fpsrso24m@kubg.edu.ua
Н. А. Лопатинська, м. Київ
n.lopatynska@kubg.edu.ua
М. С. Овчаренко, м. Київ
m.ovcharenko@kubg.edu.ua

АКТИВІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З РОЗЛАДАМИ АУТИСТИЧНОГО СПЕКТРА ЗАСОБАМИ КОМУНІКАТИВНОЇ СИСТЕМИ PECS

Комунікативна діяльність є провідним механізмом соціалізації дитини, особливо у молодшому шкільному віці, коли формуються базові навички взаємодії з однолітками та дорослими. Діти з розладами аутистичного спектра мають труднощі у розвитку мовлення, розумінні зверненого слова та ініціації комунікативних дій, що негативно позначається на їхньому навчанні та інтеграції в освітнє середовище [2].

Молодший шкільний вік є сенситивним періодом для формування базових комунікативних стратегій. Використання системи PECS у цей час створює умови для формування вміння ініціювати контакт, виражати потреби, встановлювати причинно-наслідкові зв’язки у спілкуванні, що підвищує рівень самостійності, впевненості та соціальної адаптації дітей [1; 2].

Сучасні дослідження підтверджують, що ефективними засобами розвитку комунікативної активності у дітей з розладами аутистичного спектра є

альтернативні та додаткові системи комунікації (AAC), серед яких однією з найбільш апробованих і результативних є система PECS (Picture Exchange Communication System) [1-4]. Вона базується на обміні зображеннями, що дозволяє дитині виражати свої бажання, формує ініціативність у спілкуванні, розуміння соціальних сигналів і поступово стимулює розвиток мовлення.

Система обміну зображеннями (PECS) [2] володіє низкою методологічних переваг, що обумовлюють його унікальність у роботі з особами, які мають труднощі у вербальному спілкуванні:

- по-перше, обмін як основа ініціації комунікації. Ключова концепція полягає у формуванні ініціативної комунікативної поведінки через функціональний обмін. Учень навчається ініціювати інтеракцію з партнером шляхом фізичної передачі картки із зображенням бажаного об'єкта або дії. Цей механізм акцентує увагу на функції комунікації – запит – як на первинному етапі;
- по-друге, покрокова структура та градація складності. PECS реалізується через шестифазову, послідовну систему навчання. Кожна фаза методично розвиває комунікативні здібності: від простого обміну (фаза I) до розширення словникового запасу, побудови фраз, відповіді на запитання та коментування (фази V–VI). Така градація забезпечує систематичне формування складних комунікативних навичок;
- по-третє, використання природних мотиваційних факторів. Навчання в системі PECS розпочинається з використання високомотиваційних стимулів (предметів, які дитина бажає отримати). Залучення функціональних наслідків безпосередньо після комунікативного акту робить процес навчання інструментальним, підтримуючи природну вмотивованість учня до ініціації спілкування;
- по-четверте, незалежність від початкових вербальних навичок. Система не висуває вимог щодо наявності чи рівня початкових мовленнєвих здібностей (вербальної імітації чи артикуляції) у користувача. Це робить PECS доступною та ефективною для невербальних осіб або осіб із мінімальними мовленнєвими можливостями;
- по-п'яте, адаптивність та гнучкість. PECS демонструє високу індивідуалізацію та гнучкість у практичному застосуванні. Зображення та комунікативні книги можуть бути адаптовані відповідно до когнітивного рівня, віку, специфічних інтересів та потреб конкретного користувача, забезпечуючи максимальну релевантність комунікативного змісту.

Отож, формування комунікативних навичок за допомогою системи PECS відкриває широкі можливості для розвитку дитини. Ключовим позитивним ефектом є стимуляція усного мовлення: діти часто починають використовувати слова паралельно з обміном картками, а згодом переходять до самостійного вербального спілкування. Одночасно система сприяє зменшенню поведінкових проблем, оскільки надання дитині функціонального засобу висловити свої потреби значно знижує рівень фрустрації та, відповідно, прояви негативної поведінки.

Крім того, на пізніших етапах система PECS використовується для навчання базових граматичних структур, де дитина формує прості предикативні речення (наприклад, «Я хочу + предмет»). Усе це у сукупності призводить до поліпшення соціальної взаємодії, оскільки дитина набуває навичок комунікації та інтеракції з різними партнерами (вчителями, батьками, однолітками), сприяючи таким чином її соціалізації.

Отже, використання системи PECS сприяє розвитку у дітей з аутизмом навичок ініціативного спілкування, підвищує комунікативну мотивацію, зменшує прояви небажаної поведінки та полегшує їхню інтеграцію в освітнє середовище. Це підтверджує ефективність системи PECS як практичного інструменту активізації комунікативної діяльності дітей молодшого шкільного віку з РАС.

Список використаних джерел:

1. Бабич Н. М. Допоміжна комунікація як однин із засобів формування комунікативних навичок у дітей з порушеннями зору та інтелекту. *Актуальні питання корекційної освіти. Педагогічні науки*. 2014. Вип. 4. С. 6–14.
2. Гаврилова О. В. Використання системи PECS у розвитку комунікативної діяльності дітей з аутизмом. Логопедія: теорія і практика. 2018. №3(15). С. 45–51.
3. Лопатинська Н. А., Іванова О. С. Активізація комунікативної діяльності молодших школярів з особливими освітніми потребами в умовах інклюзивного навчання. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. №10(16). С. 589–599.
4. Charlop-Christy M. H., Carpenter M., LeBlanc L. A., Kelley K. Using the Picture Exchange Communication System (PECS) with children with autism: assessment of PECS acquisition, speech, social-communicative behavior, and problem behavior. Journal of Applied Behavior Analysis, 2002. №35(3). P. 213–231.

О. О. Гаврилюк, м. Київ
oohavryliuk.fpsrso24m@kubg.edu.ua
Н. М. Бабич, м. Київ
n.babych@kubg.edu.ua
М. С. Овчаренко, м. Київ
m.ovcharenko@kubg.edu.ua

СКРИНІНГ МОВЛЕННЄВОЇ ФУНКЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ІЗ ЧЕРЕПНО-МОЗКОВИМИ ТРАВМАМИ

Скринінг – це процес систематичного виявлення можливих порушень або ризиків їхнього розвитку за допомогою коротких стандартизованих методик. Його головна мета полягає у своєчасному виявленні проблем ще до появи виражених клінічних симптомів, що дозволяє запобігти їх ускладненню та підвищити ефективність подальшої допомоги. Відповідно до визначення Всесвітньої організації охорони здоров'я, скринінг – це «виявлення нерозпізнаних